

***การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา**

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

**Development of Professional Practice Models in Educational
Administration Master of Education Program in Educational
Administration, Faculty of Education Chiang Rai Rajabhat University**

สมเกียรติ ตุ่นแก้ว¹, ไพโรภ รัตนชวงค์², พูนชัย ยาวีราช³ และ สุวดี อุปปินใจ⁴

Somkiet Tunkaew¹, Pairop Rattanachuwong², Phoochai Yawirach³, Suwadee Ouppinjai⁴

¹⁻⁴อาจารย์ประจำหลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา

คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

¹⁻⁴Lecturer, Educational Administration, Master of Education Program

Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author e-mail: em_pairop_r@crru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยและพัฒนาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่ขั้นตอนที่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบจากสังเคราะห์เอกสารรายงานผลการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ในปีการศึกษา 2561-2565 และสัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน ขั้นตอนที่ 2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 17 คน ขั้นตอนที่ 3) การทดลองใช้รูปแบบกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาสาขาวิชาการบริหารการศึกษาที่ฝึกวิชาชีพในปีการศึกษา 2566 จำนวน 139 คน ขั้นตอนที่ 4) การประเมินรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา โดยผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 69 คน ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบหลัก คือ (1) แนวคิดและหลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการดำเนินงาน (4) แนวทางการประเมินผล และ (5) ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จ รูปแบบดังกล่าวมีความถูกต้องและความเป็นไปได้ในระดับมาก ผลการทดลองใช้แสดงให้เห็นถึงระดับความรู้ ความเข้าใจ และความเหมาะสมในการนำไปใช้ในระดับมาก สะท้อนถึงศักยภาพของรูปแบบในการเสริมสร้างทักษะผู้บริหารการศึกษาผ่านการเรียนรู้ในบริบทจริง

คำสำคัญ: การฝึกประสบการณ์วิชาชีพ, รูปแบบการบริหารการศึกษา, ครุศาสตรมหาบัณฑิต

* Received: 13 May 2025, Revised: 7 July 2025, Accepted: 14 July 2025

ABSTRACT

This research aimed to develop a professional practicum model in educational administration for the Master of Education Program in Educational Administration, Faculty of Education, Chiang Rai Rajabhat University. The study employed a research and development (R&D) process consisting of four stages. The first stage involved analyzing foundational information by synthesizing practicum reports in educational administration from academic years 2018 to 2022 and conducting interviews with 11 experts involved in the practicum. The second stage focused on designing and validating the model with 17 qualified experts. The third stage was the implementation of the model with 139 students from the educational administration program who undertook their practicum in the academic year 2023. The fourth stage involved evaluating the model's appropriateness and usefulness by 69 stakeholders and field experts. The research findings indicated that the developed practicum model comprised five key components: (1) concepts and principles, (2) objectives, (3) operational procedures, (4) evaluation guidelines, and (5) success factors. The model was assessed as highly accurate and feasible. Moreover, the trial implementation showed that the model was highly effective in fostering understanding, satisfaction, and applicability among the participants. These outcomes reflect the model's potential in enhancing educational administrators' competencies through practical, context-based learning experiences.

Keywords: professional practicum, educational administration model, Master of Education

บทนำ

ความผันผวนของเทคโนโลยีในศตวรรษที่ 21 ระบบการศึกษาทั่วโลกต้องเผชิญกับพลวัตแห่งการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งจากเทคโนโลยีดิจิทัล ปัญญาประดิษฐ์ (AI) ความหลากหลายทางวัฒนธรรม และเป้าหมายการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยเฉพาะ SDG เป้าหมายที่ 4 ที่มุ่งให้เกิดการศึกษาที่มีคุณภาพอย่างเท่าเทียม (UNESCO, 2022) ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ผู้นำทางการศึกษาต้องปรับบทบาทจากผู้บริหารแบบดั้งเดิม ไปสู่การเป็น “ผู้นำเชิงดิจิทัล” (Digital Leaders) ที่มีวิสัยทัศน์ กำกับกับการเปลี่ยนแปลง และใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ (Fullan, 2020)

นอกจากนี้ องค์การ OECD (2021) ยังชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการปลูกฝังแนวคิดความเป็นพลเมืองโลก (Global Citizenship) และทักษะชีวิตในโลกยุคใหม่ อาทิ การคิดเชิงวิพากษ์ ความยืดหยุ่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งล้วนเป็นทักษะที่ผู้บริหารสถานศึกษายุคใหม่จำเป็นต้องมีเพื่อเตรียมผู้เรียนให้สามารถใช้ชีวิตและทำงานในสังคมโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ บริบทดังกล่าวส่งผลให้การพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาจำเป็นต้องออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นการฝึกประสบการณ์จริงในสถานศึกษาและหน่วยงานทางการศึกษา ผ่านการจัดการเรียนรู้ในหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษาที่มีความยืดหยุ่น ตอบสนองต่อบริบท และสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2563) ดังที่ประเวศ เวชชะ(2566) ได้กล่าวไว้ว่า “ประสบการณ์สอนชีวิตเรา ชีวิตเราสอนชีวิตคนอื่น

ชีวิตคนอื่นสอนชีวิตเรา ชีวิตสอนชีวิต ทุกสรรพสิ่งล้วนแล้วเป็นครู” ซึ่งเป็นคำกล่าวที่สะท้อนคุณค่าของประสบการณ์ที่เป็นทักษะจำเป็นสู่การเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

หลักสูตรครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา จึงมีบทบาทสำคัญในการเตรียมผู้บริหารที่มีคุณลักษณะตามที่สังคมต้องการ โดยเฉพาะความสามารถในการวางแผนกลยุทธ์ การเป็นผู้นำเชิงนวัตกรรม การสื่อสารเพื่อบริหาร และการยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม ทั้งนี้ การฝึกปฏิบัติภาคสนามถือเป็นหัวใจสำคัญของกระบวนการผลิตนักบริหารการศึกษา โดยไม่ได้จำกัดเพียงการเรียนรู้จากประสบการณ์แต่เป็นการพัฒนาทักษะเชิงบูรณาการผ่านการนิเทศ กำกับติดตาม และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ (Teitel, 2003; สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) ตามเกณฑ์ของคุรุสภา กำหนดให้ผู้เรียนสาขาวิชาการบริหารการศึกษาต้องฝึกประสบการณ์ไม่น้อยกว่า 90 ชั่วโมง และเรียนรายวิชาฝึกปฏิบัติไม่น้อยกว่า 3 หน่วยกิต (สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, 2556) นอกจากนี้ Teitel (2003) ชี้ว่า การฝึกภาคสนามที่ดีควรเชื่อมโยง “ประสบการณ์จริง-การนิเทศ-การประเมิน” เป็นวงจรต่อเนื่อง อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเชิงประจักษ์สะท้อนปัญหาหลักสามประการ รูปแบบฝึกที่หลากหลายและขาดมาตรฐานร่วม งานสำรวจของ Supising และคณะ (2022) พบว่าสถาบันอุดมศึกษาหลายแห่ง “ใช้โมเดลฝึกที่แตกต่างกันมากจนยากต่อการเทียบเคียงผลลัพธ์” ส่งผลให้คุณภาพการฝึกผันแปรตามทรัพยากรของแต่ละสถาบัน ผลนี้สอดคล้องกับเมตาสังเคราะห์ระดับนานาชาติของ Rangel และ Drake (2024) ที่ระบุว่าความไม่สอดคล้องของโครงสร้างฝึก เช่น จำนวนชั่วโมง ประเภทรายงาน และบทบาทที่เลี้ยง ทำให้ยากต่อการยืนยันสมรรถนะของผู้สำเร็จหลักสูตร การประเมินผลและนิเทศยังไม่เป็นระบบ แม้คุรุสภาจะกำหนดกรอบประเมินไว้อย่างชัดเจน แต่การศึกษาของ ขวัญเรือน จอมโคกสูง และคณะ (2566) ยืนยันว่า “ผู้บริหารที่เลี้ยงจำนวนมากขาดเครื่องมือประเมินที่ใช้ได้จริง” ทำให้ผลสะท้อนกลับสู่ผู้ฝึกไม่ครอบคลุมทุกสมรรถนะ Rangel และ Drake (2024) ยังเตือนว่า “หลักฐานภาคสนาม” ที่ไม่เป็นระบบคือปัจจัยสำคัญที่ฉุดรั้งคุณภาพโปรแกรมฝึกทั่วโลก ข้อจำกัดด้านทรัพยากรและความยืดหยุ่นสำหรับผู้เรียนในพื้นที่ชนบท รายงานธนาคารโลก (World Bank, 2023) ระบุว่าโรงเรียนชนบทไทยยังเผชิญปัญหาขาดแคลนโครงสร้างพื้นฐานและบุคลากร ส่งผลให้การจัดการประสบการณ์ภาคสนามของนักศึกษาที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ห่างไกล “ขาดความต่อเนื่องและคุณภาพเทียบเท่าเพื่อนในเขตเมือง”

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ในฐานะสถาบันอุดมศึกษาที่มุ่งพัฒนาและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น จึงได้ดำเนินการปรับปรุงหลักสูตรในปี พ.ศ. 2563 โดยเพิ่มชั่วโมงฝึกปฏิบัติจาก 90 ชั่วโมง เป็น 180 ชั่วโมง พร้อมพัฒนารายวิชาเฉพาะ เช่น MEA8118 การปฏิบัติการวิชาชีพบริหารการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงในสถานการณ์จริง พร้อมฝึกทักษะการบริหารงานในบริบทที่หลากหลาย เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเป็นผู้นำทางการศึกษายุคใหม่ที่ยืดหยุ่น ท้องถิ่นและเชื่อมโยงสากลได้อย่างสมดุล

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงมีเป้าหมายในการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติวิชาชีพทางการบริหาร การศึกษาที่มีโครงสร้างชัดเจน ประกอบด้วยองค์ประกอบที่ครอบคลุม และผ่านกระบวนการตรวจสอบ ทดลองและประเมินผลอย่างเป็นระบบ เพื่อใช้เป็นต้นแบบสำหรับการพัฒนาศักยภาพของนักศึกษา สาขาการบริหารการศึกษา และสามารถขยายผลไปยังสถาบันอื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาข้อมูลพื้นฐานการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
2. เพื่อสร้างรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
3. เพื่อทดลองใช้รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
4. เพื่อประเมินรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตรครุศาสตร มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

ระเบียบวิธีวิจัย

ใช้วิธีวิจัยและพัฒนา 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1) การศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบจากสังเคราะห์ เอกสารรายงานผลการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ในปีการศึกษา 2561-2565 และ สัมภาษณ์ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการปฏิบัติการ ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 11 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บ รวบรวมข้อมูลได้แก่ แบบบันทึกเอกสาร และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structured Interview) หากคุณภาพเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนความ ครบถ้วนสมบูรณ์ของคำถาม จากนั้นนำข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปเก็บรวบรวม ข้อมูลจริงต่อไป

ขั้นตอนที่ 2) การสร้างและตรวจสอบรูปแบบ โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลโดยเลือกแบบ เจาะจง (Purposive Sampling) เป็นผู้ทรงคุณวุฒิคุณสมบัติผู้ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนา รูปแบบและการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาของมหาวิทยาลัย และหน่วยงานต้นสังกัด การปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา จำนวน 17 คน เครื่องมือเป็นแบบประเมินความถูกต้อง และความเป็นไปได้ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักการประเมินค่าแบบ Likert (Likert Ration Scales) มีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยนำไปให้ ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา ตลอดจนความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำถาม จากนั้นนำ

ข้อเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขข้อคำถามก่อนนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความถูกต้องและความเป็นไปได้

ขั้นตอนที่ 3) การทดลองใช้รูปแบบกับผู้ที่เกี่ยวข้องในการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาวិชาการบริหารการศึกษาที่ฝึกวิชาชีพในปีการศึกษา 2566 กลุ่มตัวอย่างใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยมีกลุ่มเป้าหมายรวม 139 คน ได้แก่ นักศึกษาที่ฝึกวิชาชีพในปีการศึกษา 2566 จำนวน 70 คน ผู้บริหารที่เลี้ยงในหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 6 คน ผู้บริหารที่เลี้ยงในสถานศึกษา จำนวน 55 คน และอาจารย์นิเทศก์ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ คู่มือ ปฏิทินการดำเนินกิจกรรมการทดลองการใช้รูปแบบสอบถามความรู้ ความเข้าใจการใช้รูปแบบ มีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความตรงเชิงนิยามและความเที่ยงแล้วนำเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 4) การประเมินรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษากลุ่มผู้ให้ข้อมูล ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน 69 คน ได้แก่ 1) ผู้บริหารที่เลี้ยงในหน่วยงานทางการศึกษา จำนวน 6 คน 2) ผู้บริหารที่เลี้ยงในสถานศึกษา จำนวน 55 คน 3) อาจารย์นิเทศก์ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ของรูปแบบ มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามหลักการประเมินค่าแบบ Likert (Likert Ration Scales) มีการหาคุณภาพเครื่องมือโดยหาค่าความตรงเชิงนิยามแล้วนำเสนอแนะมาปรับปรุงแก้ไขให้เครื่องมือมีความสมบูรณ์

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาข้อมูลพื้นฐานสำหรับการสร้างรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา พบว่า มี 5 องค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและหลักการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

1.1 แนวคิดและหลักการหลักการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาโดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

1.2 แนวคิดและหลักการคุณลักษณะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานโดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

1.3 แนวคิดและหลักการมาตรฐานการปฏิบัติตนโดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

1.4 แนวคิดและหลักการจรรยาบรรณต่อวิชาชีพโดยต้องประพฤติและละเว้นการประพฤติตามแบบแผนพฤติกรรม

องค์ประกอบที่ 1 คือ แนวคิดและหลักการของการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหาร การศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญที่มุ่งเน้นการหล่อหลอมพฤติกรรมของนักบริหารการศึกษาให้เป็นไปตาม กรอบคุณธรรม จริยธรรม และมาตรฐานวิชาชีพ การปฏิบัติการวิชาชีพในบริบทของการบริหาร การศึกษา ต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของการ “ประพจน์และละเว้นการประพจน์ตามแบบแผนพฤติกรรม” ซึ่งหมายถึง การประพจน์ในสิ่งที่เหมาะสมกับบทบาทและความรับผิดชอบของผู้บริหาร และการละเว้น พฤติกรรมที่อาจขัดต่อจริยธรรมและคุณธรรมของวิชาชีพ ตัวอย่างของพฤติกรรมที่ควรประพจน์ เช่น การบริหารงานอย่างโปร่งใส การยึดหลักธรรมาภิบาล การใช้ดุลยพินิจอย่างเป็นธรรม การเปิดโอกาสให้ เกิดการมีส่วนร่วม และการเคารพในสิทธิของผู้อื่น ในทางตรงกันข้าม ผู้บริหารควรละเว้นจากการใช้ อำนาจโดยมิชอบ การเลือกปฏิบัติ การแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตน และการปิดกั้นการมีส่วนร่วมใน องค์การ

องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์ของการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

2.1 เพื่อผลิตและพัฒนานักบริหารการศึกษาที่มีคุณลักษณะดังนี้

1) มีความรู้ ทักษะ และสมรรถนะในการบริหารการศึกษาตามมาตรฐานวิชาชีพเพื่อ ความเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

2) มีคุณธรรมจริยธรรม จิตวิญญาณ อุทิศการณ ตามศาสตร์พระราชา

3) มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมในการบริหารการศึกษา

4) มีความสามารถในการวิจัย การสร้างและการพัฒนานวัตกรรมเพื่อการพัฒนา การศึกษาในท้องถิ่น สังคม และภูมิภาคให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง

2.2 เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่ด้านการบริหารการศึกษาและการบริหารสถานศึกษา

องค์ประกอบที่ 2 เป็นวัตถุประสงค์ของการจัดการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา คือการผลิตและพัฒนานักบริหารการศึกษาที่มีคุณลักษณะตรงตามสมรรถนะของผู้บริหารสถานศึกษาที่ กำหนดโดยคุรุสภา โดยเน้นพัฒนาผู้เรียนในด้านความรู้ ทักษะ และจริยธรรม เพื่อเตรียมความพร้อมใน การเป็น “ผู้บริหารมืออาชีพ” ทั้งนี้ยังรวมถึงความสามารถในการนำองค์ความรู้ไปใช้จริงอย่างสร้างสรรค์ มีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม มีความสามารถในการทำวิจัยเพื่อพัฒนาสถานศึกษา และสามารถปรับตัวต่อ การเปลี่ยนแปลงของบริบททางการศึกษาในระดับท้องถิ่นถึงระดับโลก

องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

3.1 พัฒนา/ปรับปรุง การเรียนการสอนรายวิชา

3.2 พัฒนา/ปรับปรุง การดำเนินงานภาคสนาม

3.3 พัฒนา/ปรับปรุง การดำเนินการของหลักสูตร

3.4 พัฒนา/ปรับปรุงหลักสูตรทั้งระบบ

ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม

1) เชิญผู้เกี่ยวข้องร่วมหารือเพื่อรับทราบ กำหนดกรอบและทิศทาง การปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษาได้แก่ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ศึกษาธิการจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา

2) ขออนุญาตศึกษาธิการจังหวัดและเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

ขั้นที่ 2 การออกฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

3) กำหนดระยะเวลาและช่วงเวลาการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

4) นักศึกษาแจ้งความจำนงค์หรือเลือกสถานศึกษาฝึกปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษาประชุม สัมมนาชี้แจงกับผู้บริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ

5) ขออนุญาตผู้บริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษาเพื่อส่งตัวนักศึกษา

6) จัดประชุมและอบรมเตรียมความพร้อมก่อนออกฝึกปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

7) จัดประชุมติดตาม รายงานผล ประเมินผลการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา ครั้งที่ 1

8) จัดประชุมติดตาม รายงานผล ประเมินผลการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา ครั้งที่ 2

ขั้นที่ 3 การสรุปการฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

9) จัดประชุมสัมมนาเพื่อให้นักศึกษานำเสนอผลการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

10) ประชุมสรุปงานร่วมกับผู้เกี่ยวข้องเพื่อให้ข้อเสนอแนะปรับปรุงการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

องค์ประกอบที่ 3 เป็นขั้นตอนการดำเนินงานในการฝึกปฏิบัติวิชาชีพประกอบด้วย 3 ระยะหลัก ได้แก่ การเตรียมความพร้อม การออกฝึก และการสรุปผล ซึ่งสอดคล้องกับกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม (experiential learning) ตามแนวทางของ Kolb (1984) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องเกิดผ่านวงจรของ “การวางแผน – การลงมือปฏิบัติ – การสะท้อนผล – การวางแผนใหม่”

ช่วงการเตรียมความพร้อม ถือเป็นหัวใจสำคัญ โดยมีการเชิญผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมวางแผนเพื่อกำหนดกรอบ เป้าหมาย และการประสานงานกับหน่วยงานต้นสังกัดของผู้ฝึก ส่วนช่วงการออกฝึกมีการบริหารจัดการที่รอบด้าน ทั้งในด้านการกำหนดระยะเวลา สถานที่ และการประสานงานกับผู้บริหารพี่เลี้ยง รวมถึงการจัดประชุมติดตามและประเมินผลอย่างน้อย 2 ครั้ง สุดท้ายคือการสรุปผล

การฝึก ซึ่งเปิดโอกาสให้นักศึกษานำเสนอผลการเรียนรู้และรับข้อเสนอแนะจากผู้เกี่ยวข้อง เพื่อปรับปรุงพัฒนาในรอบต่อไป

องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

4.1 แบบบันทึกการลงเวลา การปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา

4.2 แบบบันทึกประจำวัน การปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา

4.3 รายงานผล การปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารสถานศึกษาและการบริหารการศึกษา

4.4 แบบประเมินการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารสถานศึกษาและการศึกษา

องค์ประกอบที่ 4 การประเมินผลการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพในรูปแบบนี้มีความหลากหลายของเครื่องมือที่ใช้ ทั้งแบบบันทึกการลงเวลา แบบบันทึกประจำวัน รายงานผล และแบบประเมินการฝึก ซึ่งครอบคลุมทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ โดยแนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของ Daniel Stufflebeam (2003) ที่เสนอรูปแบบการประเมินแบบ CIPP (Context, Input, Process, Product) เพื่อให้การประเมินครอบคลุมทั้งสภาพแวดล้อม กระบวนการ และผลลัพธ์

แบบบันทึกการลงเวลาและบันทึกประจำวัน มีบทบาทในการสะท้อน “กระบวนการเรียนรู้แบบรายวัน” ซึ่งช่วยให้นักศึกษาได้ทบทวนตนเองและให้อาจารย์นิเทศสามารถติดตามความก้าวหน้าส่วนรายงานผลและแบบประเมินใช้สำหรับสรุปผลสมรรถนะภาพรวมของนักศึกษาในการบริหารงานจริง ทั้งนี้ การมีระบบประเมินที่หลากหลายและต่อเนื่องจะช่วยให้การฝึกปฏิบัติมีความชัดเจนและเกิดการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จในการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

5.1 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จการเตรียมความพร้อม โดยเชิญผู้เกี่ยวข้องร่วมหารือ

5.2 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จการออกฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ได้แก่กำหนดระยะเวลาและช่วงเวลาการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

5.3 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จการสรุปการฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาโดยให้นักศึกษานำเสนอผลการปฏิบัติการบริหารสถานศึกษา/การบริหารการศึกษา

องค์ประกอบที่ 5 การฝึกปฏิบัติการวิชาชีพจะไม่สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากขาด “ปัจจัยเกื้อหนุน” ที่สำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้อง การจัดสรรเวลาและทรัพยากรอย่างเหมาะสม และการสนับสนุนจากหน่วยงานทางการศึกษาในพื้นที่ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ

Bronfenbrenner (1979) เรื่อง Ecological Systems Theory ที่มองว่าการพัฒนาบุคคลต้องอาศัย การเกื้อหนุนจากบริบทต่าง ๆ รอบตัว ทั้งระดับปัจเจก ระดับองค์กร และระดับระบบนโยบาย

ในขั้นตอนการเตรียมความพร้อม หากมีการประชุมหารือร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างเป็นระบบ จะช่วยให้เป้าหมายของการฝึกสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ส่วนในช่วงออกฝึก หากสามารถจัดเวลาได้เหมาะสมและได้รับการยอมรับจากสถานศึกษาเป้าหมาย จะช่วยให้นักศึกษาได้ เรียนรู้จากสถานการณ์จริงอย่างลึกซึ้ง และเมื่อมีการนำเสนอผลและรับข้อเสนอแนะในขั้นสรุป จะช่วย ยกระดับความสามารถของนักศึกษาได้อย่างเป็นรูปธรรม

ดังนั้น การจัดระบบสนับสนุนอย่างครอบคลุมทุกช่วงของการฝึก ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วย ให้การปฏิบัติการวิชาชีพประสบความสำเร็จและตอบสนองเป้าหมายของหลักสูตรได้อย่างแท้จริง

2. ผลการสร้างและตรวจสอบรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

ตารางที่ 1 แสดงผลความถูกต้องและความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหาร การศึกษา

รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทาง การบริหารการศึกษา	ความถูกต้องของรูปแบบ			ความเป็นไปได้ของรูปแบบ		
	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและหลักการปฏิบัติการวิชาชีพ ทางการบริหารการศึกษา	4.25	0.72	มาก	4.26	0.77	มาก
องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์การปฏิบัติการวิชาชีพ ทางการบริหารการศึกษา	4.29	0.68	มาก	3.82	0.58	มาก
องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการปฏิบัติการ วิชาชีพทางการบริหารการศึกษา	4.12	0.70	มาก	3.96	0.76	มาก
องค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติการ วิชาชีพทางการบริหารการศึกษา	3.96	0.69	มาก	3.84	0.70	มาก
องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จในการ ปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา	3.86	0.72	มาก	3.78	0.73	มาก
รวม	4.09	0.70	มาก	3.93	0.71	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่าความถูกต้องของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหาร ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความถูกต้อง โดยรวมและทุกรายการอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบ เรียงลำดับมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ องค์ประกอบที่ 2 วัตถุประสงค์การปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =4.29, S.D.=0.68)

รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและหลักการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.25$, S.D.=0.72) และองค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ($\bar{X}=4.12$, S.D.=0.70) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จในการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.86.12$, S.D.=0.72)

ความเป็นไปได้ของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหาร ทั้ง 5 องค์ประกอบมีความถูกต้อง โดยรวมและทุกรายการอยู่ในระดับมาก หากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงลำดับมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า องค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือองค์ประกอบที่ 1 แนวคิดและหลักการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =4.26$, S.D.=0.77) รองลงมา คือ องค์ประกอบที่ 3 ขั้นตอนการดำเนินงานการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.96$, S.D.=0.76) และองค์ประกอบที่ 4 แนวทางการประเมินผลการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.84$, S.D.=0.70) ส่วนองค์ประกอบที่มีค่าเฉลี่ยต่ำที่สุด องค์ประกอบที่ 5 ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จในการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.87.12$, S.D.=0.73)

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงผลการทดลองใช้รูปแบบในด้านความรู้ ความเข้าใจการใช้รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม	4.79	0.34	มากที่สุด
2.ขั้นตอนที่ 2 การออกฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการศึกษา	4.65	0.49	มากที่สุด
3.ขั้นตอนที่ 3 การสรุปการฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา	4.78	0.35	มากที่สุด
รวม	4.74	0.39	มากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่าแสดงผลความรู้ ความเข้าใจการใช้รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.74$, S.D.=0.39) หากพิจารณาเป็นรายองค์ประกอบเรียงลำดับมากไปหาน้อย 3 ลำดับ พบว่า ขั้นตอนที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.79$, S.D.=0.34) รองลงมา คือขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสรุปการฝึกการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}= 4.78$,

S.D.=0.35) และที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ขั้นตอนที่ 2 การออกฝึกปฏิบัติการวิชาชีพทางการศึกษา ($\bar{X}$ =4.65, S.D.= 0.49)

4. ผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

ตารางที่ 3 แสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1.ด้านความเหมาะสม	4.04	0.77	มาก
2.ความเป็นประโยชน์	3.94	0.80	มาก
รวม	3.99	0.79	มาก

จากตารางที่ 3 พบว่าแสดงผลการประเมินความเหมาะสมและความเป็นประโยชน์ของรูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา ด้านรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.99, S.D.=0.79) หากพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับมากไปหาน้อย พบว่า ด้านความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก (=4.04 , S.D.=0.77) และรองลงมาได้แก่ด้าน ความเป็นประโยชน์มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =3.94 , S.D.=0.80) ตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเพื่อพัฒนารูปแบบการสังเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้นนำไปสู่การกำหนดองค์ประกอบหลักของรูปแบบ 5 องค์ประกอบหลัก คือ (1) แนวคิดและหลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการดำเนินงาน (4) แนวทางการประเมินผล และ (5) ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบสมรรถนะผู้บริหารฉบับปรับปรุงของสุนันท์นิ์ สุขสวัสดิ์ และคณะ (2566) ที่เน้นภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลง ทักษะดิจิทัล และความคล่องตัวด้านนวัตกรรม เพชรรัตน์ สามีพิน และศิริพงษ์ เสาภายน (2567) จึงเสนอให้บูรณาการองค์ประกอบเหล่านี้ไว้ในช่วงฝึกภาคสนามเพื่อตอบโจทย์การบริหารการศึกษาในยุค Disruptive Education 4.0 ขณะที่ Suwanmanee et al. (2023) ยืนยันว่ากระบวนการฝึกซึ่งผสมผสานภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงช่วยยกระดับสมรรถนะนักบริหารได้อย่างมีนัยสำคัญ

2. ผลการตรวจสอบและพัฒนารูปแบบ การประเมินโดยผู้เชี่ยวชาญตามกรอบ CIPP (Context-Input-Process-Product) ของ Sankaran และ Saad (2022) แสดงให้เห็นว่ารูปแบบมีความถูกต้องเป็นองค์รวม เป็นไปได้สูง และให้ประโยชน์เชิงปฏิบัติอย่างยั่งยืน ข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับสังเคราะห์งานของ Rangel และ Drake (2024) ซึ่งชี้ว่า “โครงสร้างชัดเจน + เกณฑ์สมรรถนะ + การนิเทศเชิงสะท้อน” คือแก่นของโมเดลฝึกประสบการณ์ที่มีประสิทธิผลในศตวรรษที่ 21

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบในภาคสนาม เมื่อทดลองใช้รูปแบบกับนักศึกษาฝึกประสบการณ์พบว่าผู้เข้าร่วมมีระดับความรู้ ความเข้าใจ และความพึงพอใจสูงมาก สอดคล้องกับ Hochbein (2023) ที่เน้นการจำลองภารกิจจริงของผู้บริหารเพื่อเสริมทักษะการตัดสินใจเชิงระบบ นอกจากนี้ Puangsup และ Intaraprom (2024) ยืนยันว่าการจัดช่วง residency เพิ่มเวลาโดยใช้เทคโนโลยีร่วมเรียนรู้สามารถยกระดับการมีส่วนร่วมและการเรียนรู้เชิงลึกของผู้ฝึกได้อย่างชัดเจน

4. การประเมินความเหมาะสมและประโยชน์ใช้สอย ผู้ทรงคุณวุฒิเห็นพ้องว่ารูปแบบนี้นำไปประยุกต์ใช้ได้จริงทั้งในสถาบันอุดมศึกษาและสถานศึกษาภาคสนาม เพราะสนองต่อแนวคิด Education 4.0 และเสริมสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่มุ่งการเรียนรู้เชิงลึกและนวัตกรรม Singh, Sharma และ Kaur (2024) ระบุว่าภาวะผู้นำเชิงเปลี่ยนแปลงเป็นตัวเร่งสำคัญในการเชื่อมโยงการมีส่วนร่วมของบุคลากรกับนวัตกรรมองค์กร ขณะที่การสังเคราะห์ล่าสุดของ Frontiers in Education (2025) ชี้ชัดว่าแนวปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้เชิงลึกช่วยสร้างวัฒนธรรมโรงเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและยกระดับสมรรถนะครูได้ในระยะยาว ดังนั้น รูปแบบที่พัฒนาขึ้นจึงมีศักยภาพสูงในการยกระดับคุณภาพผู้บริหารการศึกษาไทยให้ทัดเทียมนานาชาติ

ข้อเสนอแนะ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนารูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษา หลักสูตร ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ยกระดับกรอบนโยบายการเตรียมความพร้อมก่อนฝึก บัณฑิตวิทยาลัยควรกำหนด “นโยบายการเตรียมความพร้อมนักศึกษา” เป็นวาระหลักของหลักสูตร โดยพัฒนาแนวทางมาตรฐาน (readiness protocol) ครอบคลุมการอบรมปฐมนิเทศ การประเมินทักษะพื้นฐาน และการสร้างแผนพัฒนารายบุคคล (IDP) สำหรับนักศึกษาก่อนออกภาคสนาม

1.2 เผยแพร่และขยายผลรูปแบบสู่วงกว้างส่งเสริมการนำ “รูปแบบการปฏิบัติการวิชาชีพฯ” ไปใช้ในหลักสูตรการบริหารการศึกษาระดับปริญญาโท-เอก ของสถาบันอื่น ๆ ผ่านการจัด

เวทีสัมมนาวิชาการ นโยบายความร่วมมือ (MOU) และสื่อดิจิทัล เพื่อเป็นแนวทางมาตรฐานแห่งชาติในการฝึกประสบการณ์บริหารการศึกษา

1.3 จัดทำระบบติดตามและประเมินผลฝึกประสบการณ์ระดับสถาบัน ผลการวิจัยชี้ว่าการติดตามอย่างเป็นระบบช่วยเพิ่มคุณภาพการฝึก บัณฑิตวิทยาลัยจึงควรจัดตั้ง “ศูนย์ติดตามและประเมินผลการฝึกภาคสนาม” ใช้เครื่องมือดิจิทัลในการเก็บข้อมูลแบบเรียลไทม์ และรายงานต่อผู้บริหารคณะเป็นรายภาคการศึกษา

2. ข้อเสนอแนะเชิงการนำไปใช้

2.1 พัฒนา “คู่มือเตรียมความพร้อม” ที่อิงสมรรถนะเป้าหมาย อาจารย์ประจำหลักสูตร และนักศึกษาควรร่วมกันออกแบบคู่มือที่เน้นทักษะสำคัญ (digital leadership, collaborative problem solving, ethical decision-making) พร้อมกิจกรรม self-assessment และ check-list เตรียมตัวก่อนออกฝึก

2.2 จัดประชุมชี้แจงร่วมหลายฝ่าย (Multi-Stakeholder Briefing) ควรจัดประชุม Online/Onsite ระหว่างคณะ ผู้บริหารพี่เลี้ยง และนักศึกษา เพื่อตกลงเป้าหมาย สมรรถนะ และตัวชี้วัดล่วงหน้า ลดความคลาดเคลื่อนในการดำเนินงาน และสร้างเครือข่ายสนับสนุนที่เข้มแข็งตลอดการฝึก

2.3 อัปเดตเนื้อหาและกระบวนการฝึกให้สอดคล้องบริบทสังคม เศรษฐกิจปรับคู่มือและกิจกรรมฝึกทุก 2 ปี โดยอาศัยข้อมูลแนวโน้มเทคโนโลยีทางการศึกษา นโยบายรัฐ และผลสะท้อนจากสถานศึกษา รวมถึงเพิ่มโมดูลด้านภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม ดิจิทัลทรานส์ฟอร์มเมชัน และการจัดการภาวะวิกฤต

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในอนาคต

3.1 วิจัยการปรับใช้รูปแบบกับกลุ่มนักศึกษาที่หลากหลายศึกษาความเหมาะสมและผลลัพธ์ของรูปแบบเมื่อประยุกต์ใช้กับนักศึกษาจากภูมิภาคอื่น หรือโปรแกรมบริหารการศึกษาระดับดุสิตบัณฑิต เพื่อเปรียบเทียบและปรับปรุงรูปแบบให้มีความยืดหยุ่นสูงสุด

3.2 ตรวจสอบตัวแปรเชิงกำหนด “ความพร้อมก่อนฝึก” ดำเนินการวิจัยเชิงสาเหตุ (causal research) เพื่อตรวจหาปัจจัย เช่น ระดับทักษะดิจิทัล ความสามารถในการทำงานเป็นทีม และสภาพแวดล้อมการนิเทศ ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการฝึก เพื่อพัฒนากลไกคัดกรองและสนับสนุนเฉพาะบุคคล

3.3 พัฒนาหลักเกณฑ์และเครื่องมือประเมินความพร้อมมาตรฐานสากลวิจัยและออกแบบแบบประเมินสมรรถนะ (competency-based rubric) ที่ตรวจวัดได้ทั้งด้านความรู้ ทักษะ ทักษะคนดี และคุณธรรม ก่อน-ระหว่าง-หลังการฝึก เพื่อใช้เป็นหลักเกณฑ์กลางในการควบคุมคุณภาพและเทียบเคียงผลลัพธ์ระหว่างสถาบัน

องค์ความรู้ใหม่

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดจากการวิจัยครั้งนี้คือการพัฒนาแบบการปฏิบัติการวิชาชีพทางการบริหารการศึกษาที่มี 5 องค์ประกอบหลัก คือ (1) แนวคิดและหลักการ (2) วัตถุประสงค์ (3) ขั้นตอนการดำเนินงาน (4) แนวทางการประเมินผล และ (5) ปัจจัยเกื้อหนุนความสำเร็จ ซึ่งมีลักษณะเป็นระบบและมีขั้นตอนชัดเจน ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อม การปฏิบัติจริง และการสรุปผล โดยเน้นความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องในทุกกระดับ ทั้งมหาวิทยาลัย หน่วยงานทางการศึกษา และสถานศึกษาในพื้นที่รูปแบบดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงแนวโน้มการพัฒนาอัตลักษณ์ของนักบริหารมืออาชีพที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มีคุณธรรม จริยธรรม และสามารถใช้องค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาในบริบทของตนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

เอกสารอ้างอิง

ทศนา แคมมณี. (2555). ศิลปะการสอน: การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (พิมพ์ครั้งที่ 13).

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ประเวศ เวชชะ. (2566). ฝึกประสบการณ์บริหารการศึกษา: แนวทางปฏิบัติและการใช้การวิจัยเชิงปฏิบัติการ. หจก.พี แอนด์ น้อย.

พัฒนา เกื้อกุล. (2560). การพัฒนาแบบการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนเอกชนสอนศาสนา

อิสลามจังหวัดชายแดนภาคใต้. วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์, 8(1), 25–42.

เพชรรัตน์ สามีมาน, & ศิริพงษ์ เสาภายใน. (2567). สมรรถนะเชิงดิจิทัลของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค

พลิกผันทางการศึกษา. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, 43(1), 173–193.

วรรณกานต์ ขอบจิตต์. (2562). แนวทางการฝึกปฏิบัติการวิชาชีพการบริหารการศึกษาของ

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย. มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

วาโร เพ็งสวัสดิ์. (2553). การจัดการเชิงกลยุทธ์สำหรับผู้บริหารการศึกษา. สำนักพิมพ์อักษรวิทยา.

สุนันท์ สุขสวัสดิ์, เพ็ญศิริ กาวิล, & ประวิณ โชติรัตน์. (2566). สมรรถนะผู้บริหารสถานศึกษาภายใต้

บริบท Disruptive Education. วารสารวิจัยและพัฒนาการศึกษา, 18(3), 44–60.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. (2556). มาตรฐานวิชาชีพและเกณฑ์การรับรองหลักสูตรการผลิตผู้บริหาร

สถานศึกษา. คุรุสภา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2563). รายงานการศึกษาวิจัยการพัฒนาระบบบริหารจัดการ

การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นเลิศ. กระทรวงศึกษาธิการ.

Fullan, M. (2020). *The new meaning of educational change* (5th ed.). Teachers College Press.

- Hochbein, C. (2023). Train new principals like they work. Kappa Delta Pi Record.
- OECD. (2021). *Future of education and skills 2030: OECD Learning Compass 2030*. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/2030>
- Puangsup, S., & Intaraprom, W. (2024). Residency-based professional practicum with collaborative learning technologies. *Education and Information Technologies*, 29(2), 2051–2070.
- Rangel, V. S., & Drake, T. A. (2024). A synthesis of research on principal internships. *Review of Educational Research*, 94(1), 62–98.
- Sankaran, S., & Saad, N. (2022). *Evaluating the Bachelor of Education program based on the CIPP model*. Frontiers in Education, 7, Article 924374. <https://doi.org/10.3389/feduc.2022.924374>
- Singh, K., Sharma, R., & Kaur, P. (2024). *Role of transformational leadership in the implementation of Education 4.0*. Global Knowledge, Memory and Communication, 73(4), 567–585.
- Suwanmanee, S., Wannapairo, S., & Chumruksa, C. (2023). Transformational leadership development for school administrators emphasizing area potential with SMT competencies in the Education Sandbox, Thailand. *Cogent Social Sciences*, 9(1), Article 2256789.
- Supising, J., Kosanpipat, S., Pongkaew, P., & Puthaprasert, C. (2022). Needs assessment for developing the driving system of work-integrated education management of Rajabhat Universities in the upper northern region. The Golden Teak: *Humanity and Social Science Journal*, 28(4), 158-171.
- Teitel, L. (2003). *The professional development schools handbook: Starting, sustaining, and assessing partnerships that improve student learning*. Corwin Press.
- UNESCO. (2022). *Education for Sustainable Development: Progress review and outlook*. Retrieved from <https://www.unesco.org/en/education-for-sustainable-development>
- World Bank. (2023, November 29). *Focus on skills, education, regional development needed to create a more equal society in Thailand* [Press release]. Retrieved from <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/11/29/thailand-skills-education-equality>